

Motion till riksdagen

1987/88:Fö3

av Mats Odell (c)

med anledning av prop. 1987/88:81 om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, m. m.

Det svenska försvaret bygger på allmän värnplikt för alla män. För den som på grund av allvarlig personlig övertygelse inte kan tänka sig bruk av vapen är vapenfri tjänst ett alternativ som inom totalförsvarets ram står till buds. Ansökan sker skriftligt och skall åtföljas av intyg och andra handlingar som den sökande vill åberopa. Normalt utser vapenfrinämnden en utredare som skall hjälpa den sökande med underlaget för ansökan, bl. a. genom samtal som senare redovisas även inför nämnden.

Kds anser att vapenfrilagstiftningens utformning är klart otillfredsställande, framför allt i två avseenden. Dels när det gäller att ge en konsekvent och rättvis prövning av om den sökande uppfyller lagens krav, dels när det gäller behandlingen av dem som inte anser sig kunna ingå i totalförsvaret. Kds förordar att prövningsförfarandet avskaffas. Detta utvecklas närmare i en separat motion från allmänna motionstiden.

Omflyttningen av ansvaret för utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga från arbetsmarknadsdepartementet till försvarsdepartementet har inneburit en "militarisering" av det tjänstgöringsalternativ som vapenfri tjänsteplikt innebär. Detta kan vara en anledning till att antalet ansökningar om vapenfri tjänst nu minskat. Följden kan bli att antalet totalvägrare däremot ökar. Kds förordar att ansvaret för utbildningen av vapenfria återförs till arbetsmarknadsdepartementet.

Tjänstgöringsområden, m. m.

Propositionen förordar att utbildningen av vapenfria skall ha en klar inriktning på krigssamhällets behov. Sålunda skall inte utbildningen av de vapenfria ha en huvudsaklig inriktning mot fredstjänst. Föredraganden anser att de vapenfria tjänstepliktiga under vissa förhållanden, nämligen för att upprätthålla en rimlig kvalitativ nivå på vissa verksamheter under krigsförhållanden, är en viktig resurs. Regeringen föreslår att den inte längre skall detaljstyra de vapenfria tjänstepliktiga till vissa bestämda utbildningsområden – detta skall överlåtas till nämnden för vapenfrutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen (AMS). Dock skall regeringen bestämma om utbildning skall få ske hos enskilda föreningar och stiftelser.

Från kristdemokratiskt håll delas uppfattningen att utbildningen för vapenfria i första hand skall syfta till att möjliggöra en meningsfull insats i

händelse av beredskap eller krig. Dock finns vissa utbildningar, t. ex. utbildningen i u-landskunskap som syftar till u-landsinsatser liksom utbildningen hos vissa föreningar, som innebär att insatser görs i fredstid för att förebygga konflikter. Dessa utbildningsalternativ måste enligt kds förmenande få finnas kvar. Sålunda vill kristdemokraterna inte stämma in i slutsatsen att de vapenfria endast under krigsförhållande skall utgöra en värdefull resurs.

År 1981 beslutades om en femårig försöksperiod med u-landsutbildning som ett tjänstgöringsalternativ. En utvärdering skulle därefter göras innan slutligt ställningstagande till tjänstgöringsalternativet skulle tas. Någon sådan utvärdering har ännu inte gjorts. Föredraganden ser det som angeläget att en sådan utbildning kommer till stånd och tillkännager att initiativ till en sådan utvärdering skall ske. Föredraganden går därmed emot värnpliktsutbildningskommitténs (VK 83) förslag.

Kds förordar att biståndsutbildningen permanentas som ett alternativ för vapenfri tjänst. I övrigt tillstyrks regeringens förslag i denna del.

Vapenfriutbildningens utformning och genomförande

Föredraganden föreslår att utbildningen av vapenfria liksom hittills skall genomföras genom grundutbildning och repetitionsutbildning. Grundutbildningen föreslås innehålla en basutbildning som är lika för alla samt en befattningsutbildning. Möjligheten att samordna utbildningsmyndigheternas vapenfriverksamhet skall tas till vara.

VK 83 föreslog inrättande av tre vapenfriskolor. Där skulle den inledande delen av grundutbildningen och viss befattningsutbildning bedrivas. Föredraganden instämmer inte i kommitténs förslag i detta avseende.

Basutbildningen som skall inleda grundutbildningen skall innefatta hälsoundersökning, information om förmåner, ansvarsförhållanden och medinflytande i verksamheten. Vidare skall ges en allmän information om totalförsvaret, säkerhets- och försvarspolitik, uppgifterna för vapenfria under beredskap och krig samt grundläggande kunskaper om omhändertagande av sjuka och skadade samt träning i självskydd och räddningstjänst. Detta beräknas ta ca tre tjänstgöringsveckor i anspråk.

Genom befattningsutbildningen skall den vapenfria ges de särskilda kunskaper som krävs för att han skall kunna klara uppgifterna i den befattning som han uttagits till.

Det föreslås att vapenfriadministratörerna och handledarna skall genomgå en utbildning som tar en arbetsvecka i anspråk.

Kds delar uppfattningen att inrättandet av tre vapenfriskolor skulle innebära en onödig centralisering utan att för den skall innebära att kvaliteten på utbildningen höjs. Tvärtom torde utbildningskvaliteten vinna på att genomföras i en decentraliserad form.

Vad beträffar förslaget om en uppdelning av utbildningen i grundutbildning och repetitionsutbildning finns inget att invända. När det gäller utbildningen av handledarna anser dock kds det vara angeläget att utbildningsinsatserna i första hand inriktas på administratörerna. Dessa kan sedan i sin tur svara för att ge handledarna en utbildning som anpassas till de lokala

verksamhetsförhållandena. Praktiska skäl talar mot den av regeringen föreslagna ordningen.

Mot. 1987/88
Fö3

Utbildningstiden

VK 83 föreslog i sitt betänkande en kraftig förlängning av utbildningstiden för de vapenfria till att omfatta 420 till 520 dagar inkl. repetitionsutbildningen. Föredraganden har efter kraftig kritik från remissinstanserna föreslagit att utbildningstiden skall uppgå till minst 270 och högst 360 dagar inkl. repetitionsutbildningen.

Kds uppfattning är att utbildningstidens längd skall avgöras av den tid som åtgår för att ge de vapenfria den utbildning som krävs för att fullgöra de uppgifter som de är utsedda att utföra. Kds anser att VK 83:s förslag hade formen av en slags bestraffning av de vapenfria. Den i propositionen föreslagna utbildningstiden anser kds vara väl avvägd.

Vissa kostnadsfrågor

Värnpliktsutbildningskommittén föreslog i sitt betänkande att systemet med särskilda utbildnings- och administrationsbidrag inte längre skall tillämpas. Av remissinstanserna delade många kommitténs förslag medan SJ och flertalet kommuner liksom Kommunförbundet och Landstingsförbundet ansåg att staten skall lämna full kostnadstäckning för vapenfriverksamheten.

Från kristdemokratiskt håll anses att de statliga myndigheterna vilka är skyldiga att ta emot vapenfria skall täcka kostnaderna inom den egna budgetramen medan organisationer, stiftelser, landsting och kommuner skall få bidrag till verksamheten.

Hemställen

Mot bakgrund av ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vapenfria som en viktig resurs under såväl fredssom krigstid,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndsutbildning som ett alternativ för vapenfri tjänst,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningen av handledare för de vapenfria.

Stockholm den 22 februari 1988

Mats Odell (c)